

PASCI GORNJI & PETROVICE DONJE (1512.-2012.)

(Recenzija)

Sa zadovoljstvom sam prihvatio ponudu da napišem recenziju za rukopis koji tretira lokalnu historiju Tuzle i njezine okoline pod nazivom **Pasci Gornji & Petrovice Donje (1512.-2012.)**, autora Saliha Straševića.

- *Podaci o recenzentu*
  - Dr. sc. Sead Selimović, vanredni profesor, izabran za užu naučnu oblast *Savremeno doba* na Odsjeku za historiju, Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli.
- *Podaci o radu*
  - Autor: Salih Strašević
  - Naslov: *Pasci Gornji & Petrovice Donje (1512.-2012.)*
  - Obim djela: Devet poglavlja, 373 strana
- *Mišljenje o rukopisu*

Rukopis *Pasci Gornji & Petrovice Donje (1512.-2012.)* sastoji se iz slijedećih dijelova:

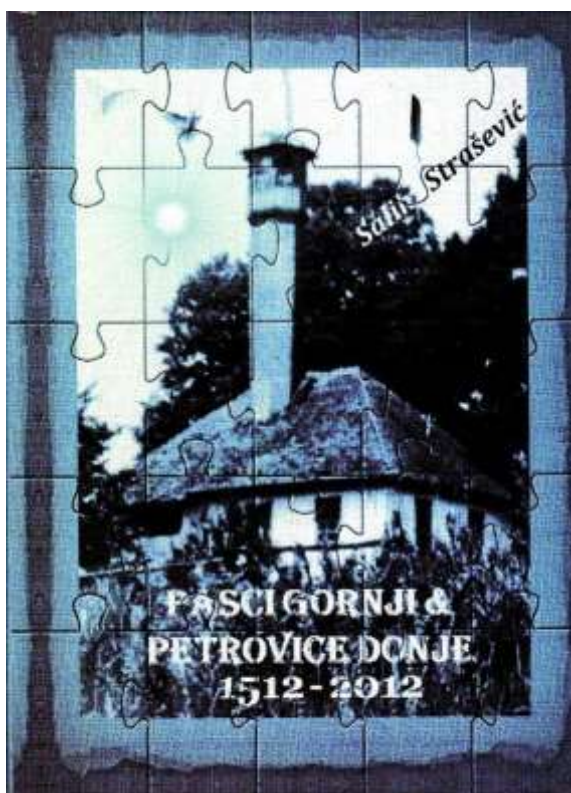
  - *PREDGOVOR;*
  - *I. GEOGRAFSKI POLOŽAJ, GRANICE, RELJEF I NASELJE, HIDROGRAFIJA, KLIMA I STANOVNIŠTVO;*
  - *II. BOSNA I HERCEGOVINA (TUZLANSKI KRAJ) KROZ HISTORIJU;*
  - *III. NASELJA;*
  - *IV. IZVORIŠTA, BUNARI I VODOZAHVATI;*
  - *V. INFRASTRUKTURA PRIVREDNI I DRUŠTVENI OBJEKTI;*
  - *VI. TRADICIONALNA PRIVREDA;*
  - *VII. DRUŠTVENI ŽIVOT;*
  - *VIII. PRIČE I DOGAĐAJI IZ MOG ZAVIČAJA;*
  - *IX. IZVORI I LITERATURA.*

U dijelu rukopisa koji nosi naziv *Predgovor* (str. 5-6) autor objašnjava motive zbog kojih je pristupio pisanju ovoga rada. S tim u vezi on ističe: "Sela Donje Petrovice i Gornji Pasci kao sela do sada nisu bila predmet interesovanja istraživača, kako historičara, tako i onih druge struke (etnologa, geografa, itd.) pa čak ni amatera, entuzijasta. O Pascima do sada nije objavljen ni jedan cjelovit rad ili tekst vrijedan pažnje, ni u okviru takozvane lokalne historije, pa čak ni publicistike. U historiografskoj i drugoj literaturi (počevši od etnologije do lingvistike), koja se bavi užim prostorima, autori nisu mogli naći neki valjan „uzor“, koji bi im mogao poslužiti za realizaciju ovako obimnog i detaljnog istraživanja."

Prvo poglavlje rukopisa koji nosi naslov *Geografski položaj, granice, reljef i naselje* (str. 9-13), između ostalog, sadrži podatke o položaju naselja, reljefu, klimi, vodama i stanovništvu. S tim u vezi autor ističe: "MZ Pasci Gornji nalazi se u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine, između općina Tuzla i Živinice a međuopćinsku granicu dijeli pruga koja jednim dijelom prolazi kroz MZ Pasci G., MZ Pasci Gornji sačinjavaju dva naseljena mjesta (sela) Donje Petrovice i Pasci Gornji smješteni na krajnjem jugu općine Tuzla. Selo Pasci Gornji nalazi se na geografskim koordinatama 44°29'30" sjeverno, 18°39'00" istočno (kordinate uzete na vjerskom objektu džamija Pasci G). Selo Petrovice Donje nalaze se na geografskim koordinatama 44°29'33" sjeverno, 18°38'09" istočno (kordinate uzete na vjerskom objektu džamija Petrovice Donje). Selo Donje Petrovice graniči jugozapadno sa selima: Morančani, zapadno sa Ljubačama, zapadno i sjeverozapadno sa Gornjim Petrovicama i Husinom, sjeverno i sjeveroistočno sa Gornjim Pascima, istočno i jugoistočno sa Donjim Pascima i južno sa općinom Živinice. Selo Pasci Gornji graniči sa južno i jugozapadno sa selima: Donjim Petrovicama, istočno sa Gornjim Petrovicama, sjeverno sa Husinom, sjeveroistočno sa Ravnom Trešnjom, istočno i jugoistočno sa

D. Pascima."Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, u MZ Pasci Gornji bilo je ukupno 1912 stanovnika (Petrovice Donje 652, Pasci Gornji 1260).

Bosna i Hercegovina (Tuzlanski kraj) kroz historiju (str. 14-108) naziv je drugog poglavlja ovoga rukopisa. Autor piše o pojmu i podjeli predhistorijskog doba, o starijem i mlađem paleolitu, o mezolitu i neolitu, o metalnom dobu (bakarno, bronzano, željezno), te o društvenim odnosima u tome periodu. Osim toga, on piše i o historijskom dobu na prostoru Bosne i Hercegovine i Tuzlanskog kraja gdje su smještena naselja Pasci Gornji i Petrovice Donje. Piše o Ilirima i rimskom osvajanju prostora današnje Bosne i Hercegovine, o srednjem vijeku i Bosanskoj banovini, o Bosanskom Kraljevstvu, o bosanskim vladarima, Crkvi bosanskoj itd. Autor piše hronološki, onako kako i treba, pa u daljem tekstu obrađuje period osmanske i austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini i Tuzlanskom kraju, zatim period između dva svjetska rata, Drugi svjetski rat, socijalistički period i vrijeme agresije na Bosnu i Hercegovinu. S tim u vezi, on piše i o naseljima Pasci Gornji, Petrovice Donje i Smajići, koristeći se pri tome brojnom relevantnom literaturom. Dodatni kvalitet predstavljaju tabele, fotografije, grafikoni i karte koje omogućavaju lakše razumijevanje teksta.

Treće poglavlje rada nosi naziv Naselja (str. 109-135) i u njemu autor objašnjava značenje imena naselja koja obrađuje. On ističe da se riječ Pasci veže se za "italijanski riječnik gdje u prijevodu Pascolo - pašnjak, možemo tražiti i objašnjenje za nastanak i ime našeg sela." Prvi puta u pisanim tragovima Pasci se spominju 1512. godine u osmanskim defterima dok je u svim kasnijim osmanskim popisima jasno zabilježeno selo Paske. Autor dalje ističe da su se Pasci za vrijeme Osmanskog carstva prostirali i na teritoriji današnjih Donjih Pasca koje se u to vrijeme nije dijelilo na Donje i Gornje. U sastavu sela Pasci nisu bila današnje naselje Donje Petrovice, zaseok Smajići i dio zaseoka uz potok Dugonju (Kulići i Jurići) koji su u to vrijeme bili sela. U osmanskom periodu Petrovići (Donje Petrovice) i Pasci (Paske), Ričica (Smajići) i Grabovac (Jurići-Kulići) bili su četiri odvojena sela sve do prvog Austro-Ugarskog popisa stanovništva 1879. godine kada Ričica i Grabovac ulazi u sastav džemata

Pašće tursko (Pasci), a Petrovice se vode kao samostalni džemat (selo). U Austro-Ugarskom popisu stanovništva 1895. godine teritorija sela Pasci je podjeljena na Pasce turske naseljeno muslimanima i Pasce katoličke naseljeno katolicima što je i vidljivo iz popisa stanovništva. Pasci se u Drugom svjetskom ratu nazivaju Pasci muslimanski i Pasci katolički sve do 1955. kada mijenjaju naziv, Pasci katolički u Pasce Donje a Pasci muslimanski u Pasci Gornji. Po zakonu o lokalnoj samoupravi prema kojem Mjesna zajednica može biti osnovana za jedno, više međusobno uvezanih naseljenih mjesta dolazi do udruživanja dva naseljena mjesta (sela) Donje Petrovice i Pasci Gornji u MZ Pasci Gornji koja je od 01.12.1975. godine, bila smještena u privatnoj kući Hurić (Mehmeda) Ahmet u Donjim Petrovicama. U ovome dijelu rada autor obrađuje mahale koje čine ova naselja, migracije stanovništva, bosanske kuće i pomoćne objekte, alatke za obradu drveta, posuđe itd.

Izvorišta, bunari i vodozahvati (str. 136-147) naziv je četvrtog poglavlja Rukopisa. Autor ističe da su Pasci i Petrovice bogati prirodnim resursima a to su izvorišta pitke vode smještena u sjevernom dijelu Petrovica, Paočića i Smajića. "Upravo ova područja su bogata kvarcnim

pijeskom i ugijem u Smajićima. Vodena nepresušna žila koja napaja naše izvore nikada nas nije iznevjerila i za vrijeme najvećih suša. Sa naših izvora nikad niko se nije zarazio nekom bolesti."

Peto poglavlje ovoga rada nosi naziv *Infrastruktura, privredni i društveni objekti* (str. 148-165). U ovome dijelu su obrađeni stari pješački putevi, izgradnja i asfaltiranje novih puteva, elektrifikacija naselja, pošta i PTT mreža, izgradnja društvenog objekta u Pascima Donjim, te osobe koje su zaslužne za razvoj naselja. Ovo poglavlje obogaćeno je mnogobrojnim fotografijama koje predstavljaju veoma važan izvor za rekonstrukciju prošlosti ovih naselja.

Tradicionalna privreda naziv je *šestog poglavlja* (str. 166-205) rada *Pasci Gornji & Petrovice Donje (1512.-2012.)* autora Saliha Straševića. U ovome dijelu rada autor piše o seoskoj privredi, uzgoju žitarica, o porezima kroz historiju, o povrtlarstvu, o nazivima šuma i njiva, o voćarstvu, proizvodima od voća, stočarstvu, prevoznim i transportnim sredstvima, pčelarstvu, vinogradarstvu, o privrednim objektima i zanimanjima stanovništva, o hanovima, dućanima, ekonomiji na Landinom imanju, ekonomiji "Bare", ekonomiji na Malinama - Sead bega Kulovića, o Požegića mlinu, zanatstvu, rudnim bogatstvima i odlagalištima jalovine. Sve ovo obogaćeno je mnogobrojnim priložima (tabelama, kartama, fotografijama i si.) koji su u potpunosti u funkciji teksta.

Sedmo poglavlje (str.206-328) ima naslov *Društveni život*. U okviru ovoga poglavlja autor piše o školstvu i ističe slijedeće: "Prva škola u Pascima bila je „Kreinova". Škola je bila smještena na imanju bivšeg direktora rudnika iz Lukavca, po nacionalnosti Čeha „Krein". Imanje se nalazilo u blizini zaseoka „Smajići", tzv. „Herići" današnji poljoprivredni posjed zvani „Zukine njive" u blizini Mekića. Prva četverorazredna škola tzv. „Kreinova škola" na području Pasaca osnovana je krajem 1947. godine a prvo kombinovano odjeljenje vodi prva učiteljica Stanković Ruža iz Leskovca. Škola je bila smještena u vikend-kući uz koju se nalazio zasađen voćnjak i ljetnikovac." Osim toga, autor piše o zdravstvu posvećujući značajnu pažnju narodnim ljekarima i alternativnoj medicini. Posebna pažnja posvećena je savremenoj medicini i ambulanti u Pascima Gornjim. Autor u ovome poglavlju obrađuje i vjerske prilike u Bosni i Hercegovini, te u naseljima Pasci i Petrovice. Značajnu pažnju posvećuje islamskim vjerskim objektima mektebima i džamijama, mezarjima - "grebljima", imamima koji su radili u navedenim naseljima, te vakićima. Autor je obradio prilike u oblasti sporta i kulture, a značajnu pažnju posvetio je običajima, narodnoj nošnji, značajnim ličnostima, te kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu.

Priče i događaji iz mog zavičaja naziv je *osmoga poglavlja* (str. 329-344). Autor je u ovome dijelu rada donio 13 priča i događaja koje su po njegovome mišljenju interesantni za naselja Pasce i Petrovice. Pri tome se oslanjao na usmenu tradiciju kao i izvor.

Deveto poglavlje (str. 345-349) naslovljeno je kao *Izvori i literatura*. Autor je vrlo pregledno naveo izvore i literaturu koju je koristio prilikom pisanja ovoga djela.

Zaključak i prijedlog

Rukopis *Pasci Gornji & Petrovice Donje (1512.-2012.)*, autora Saliha Straševića je istraživačko djelo po svome predmetu istraživanja, sadržaju i metodološkom pristupu. Autor je rad prilagodio čitaocima svih nivoa obrazovanja, što mu, između ostaloga, i daje dodatnu vrijednost. On piše *sine ira et studio*, standardnim bosanskim jezikom. Pri pisanju ovoga rada autor je koristio izvore prvoga reda i relevantnu literaturu.

S obzirom na činjenicu da su djela koja tretiraju lokanu historiju i etnologiju vrlo rijetka, ova knjiga će dobro doći svima onima koji žele da se upoznaju sa prošlošću, ali i sadašnjošću naselja Pasci Gornji i Petrovice Donje u općini Tuzla.

Zbog svega navedenog predlažem štampanje i objavljivanje ovoga rukopisa.